

КОНФЛІКТИ В ЗАКЛАДАХ ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ

Для здобувачів другого (магістерського) рівня вищої освіти

2021-2023 н.р.

Для студентів спеціальності 053 Психологія, 014.05 Середня освіта
Освітньо-професійні програми «Середня освіта (Біологія та здоров'я людини та природознавство); «Середня освіта (Біологія та здоров'я людини та психологія
Вибіркова навчальна дисципліна.

Викладач: к. психол. н., доц. Ільїна Ніна Михайлівна

Email: svetochmira7@gmail.com

Кількість часу на вивчення

Кредитів	3
Лекцій	10
Семінарсько-практичних занять	12
Самостійна робота	68
Форма контролю	залік

Представлена початкова дисципліна спрямована на з'ясування основних причин і чинників конфліктів у закладах загальної середньої освіти між усіма фігурантами навчально-виховного процесу; уміння вирішувати конфлікти й конфліктні ситуації з мінімальними психологічними затратами, попереджати можливі ексцеси.

Курс «Конфлікти в закладах загальної середньої освіти» спирається на знання таких навчальних дисциплін як: «Загальна психологія», «Вікова психологія», «Педагогічна психологія» та ін., тому цілком логічним є вивчення дисципліни після вказаних вище курсів.

Мета навчальної дисципліни: 1) усвідомлення значущості знань про конфлікти в закладах загальної середньої освіти, способи їх аналізу, попередження та врегулювання; 2) розвиток компетентних умінь використовувати їх у практиці педагогічної діяльності в умовах організованих та неорганізованих чинників соціального впливу з постійним наступним аналізом та прогнозуванням потенційних результатів.

Завдання навчального курсу:

- 1) отримання цілісного уявлення та специфіку перебігу конфліктів у навчально-виховному процесі;
- 2) з'ясування основних чинників і причин конфліктів у шкільному середовищі;

- 3) знання передумов виникнення конфліктів і мистецтва їх подолання психологічними засобами;
- 4) опанування вмінь управляти конфліктами і вирішувати їх на взаємовигідній, конструктивній основі.

У результаті вивчення курсу студент набуває загальні і фахові компетентності
Загальні компетентності:

У здобувачів освіти після вивчення навчальної дисципліни мають бути сформовані такі **результати навчання:**

знати:

- 1) типові причини конфлікту в міжособистісних відносинах у закладах загальної середньої освіти;
- 2) особливості конфліктів у системах «учитель-учитель», «учитель-учні», «учні-учні», «вчителі-батьки учнів», «учні-батьки»;
- 3) чинники, які негативно впливають на здоров'я вчителів і учнів;
- 4) причини професійної деформації особистості вчителя;

вміти:

- 1) реалізовувати набуті знання у майбутній професійній діяльності на засадах особистісно-зорієнтованого підходу; точно й повно діагностувати причини конфлікту;
- 2) надавати психологічну допомогу вчителям, учням, батькам;

Організація навчання

Види занять. Лекція-бесіда, передбачає безпосередній контакт викладача з аудиторією. Запитання адресуються до всіх, студенти відповідають з місця; викладач піклується про те, щоб запитання не залишалися без відповіді. Запитання не для контролю знань, а для з'ясування рівня орієнтованості і пізнання студентів з проблем курсу, міри їх готовності до сприйняття наступного матеріалу.

Практичне заняття передбачає детальний розгляд студентами окремих теоретичних положень курсу та формує вміння і навички їх практичного застосування шляхом індивідуального виконання відповідно до сформованих завдань. Перелік тем практичної роботи визначається робочою навчальною програмою дисципліни. Практичне заняття включає: проведення попереднього контролю знань, умінь і навичок студентів; постановку загальної проблеми викладачем та її обговорення за участю студентів, - розв'язування контрольних завдань, їх перевірку, оцінювання. Оцінки, отримані студентом за окремі практичні заняття, зараховуються під час виставлення підсумкової оцінки з даної навчальної дисципліни.

Самостійна робота студента (СРС) - це самостійна діяльність-учіння студента, яку викладач планує разом зі студентом, але виконує її студент за завданнями та під методичним керівництвом і контролем викладача. Зміст самостійної роботи за темами визначається робочою програмою навчальної дисципліни.

Методи навчання: словесні, наочні, практичні, практико-теоретичні, пояснювально-ілюстративні, частково-пошукові, проблемні, дослідницькі, інформаційно-комунікаційні, діагностичні, особистісно зорієнтовані, технології проблемного, інтерактивного навчання, технології розвитку творчої особистості тощо.

Здобувач вищої освіти має право на визнання результатів навчання (умінь, компетентностей) у неформальній освіті, які поширюється на дисципліни обов'язкової та вибіркової компонент, що за тематикою та змістом відповідають як навчальній дисципліні загалом, так і її окремим розділам, темам, індивідуальним завданням, які передбачені робочою програмою (силабусом) конкретної навчальної дисципліни (Положення про порядок визнання результатів навчання, здобутих у неформальній освіті <https://cutt.ly/I9sCvQH>)

Організаційні й навчальні обов'язки студентів:

- на практичні заняття приходити підготовленими, ознайомленими з ходом роботи;

- не пропускати заняття без поважної причини та не спізнюватися;
- дотримуватись правил техніки безпеки й охорони праці;
- дотримуватись тем навчальної дисципліни;
- ставити запитання, цікавитися додатковими відомостями, сучасними науковими знаннями з предмету та консультуватися з викладачем;
- аргументовано відстоювати свою думку стосовно тематики занять, якщо вона не збігається з думкою викладача;
- вимагати від викладача додаткових роз'яснень на заняттях у випадку їх недостатнього висвітлення на лекціях;
- у випадку незгоди із отриманою оцінкою мати право на перезарахування тем;
- вчасно здавати відповідні теми;
- дотримуватись правил техніки безпеки й охорони праці.

ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН

Теми лекцій (2 години кожна)	
1	Конфліктологія як наука і навчальний предмет.
2	Психологічна характеристика конфлікту
3	Внутрішньоособистісний конфлікт.
4	Міжособистісні та міжгрупові конфлікти. Конфліктогени.
5	Конфлікти в онтогенезі.
6	Специфіка конфліктів між учителями і учнями.
7	Особливості конфліктів між учителями
8	Професійна деформація особистості вчителя.
9	Культура спілкування як одна з умов безконфліктної взаємодії
10	Вирішення і врегулювання конфліктів.
Теми практичних робіт (2 години кожна)	
1	Наукові уявлення про конфлікт. Психологічна характеристика конфлікту.
2	Психологічні закономірності конфліктної взаємодії
3	Особливості й вияви внутрішньоособистісного конфлікту в професійній діяльності вчителя.
4	Міжособистісні конфлікти. Конфліктогени.
5	Конфлікти в молодшому шкільному віці. Їх діагностика.
6	Конфлікти в підлітковому віці. Їх діагностика.
7	Конфлікти в юнацькому віці. Їх діагностика
8	Специфіка конфліктів між учителями і учнями.
9	Особливості конфліктів між учителями
10	Конфлікти в системі взаємодії «вчителі - батьки учнів». Конфлікти в системі взаємодії «учні - батьки».
11	Культура спілкування як одна з умов безконфліктної взаємодії.
12	Інтелігентність учителя як основа запобігання конфліктам.

Зміст самостійної роботи за темами визначається робочою програмою навчальної дисципліни. Зокрема, самостійна робота студентів із зазначеного курсу передбачає:

- 1) виконання індивідуального завдання на пропоновану тему;
- 2) написання рефератів та есе на пропоновані теми;
- 3) вирішення психолого-педагогічних ситуацій.

Перелік питань до підсумкового контролю із дисципліни «Конфлікти в закладах загальної середньої освіти» (залік)

1. Психологічна традиція вивчення конфліктів. 2. Розвиток вітчизняної конфліктології. 3. Конфлікт – феномен суспільного розвитку. 4. Конфлікти в соціально-педагогічному процесі. 5. Фази

виникнення конфлікту. 6. Структурні елементи конфлікту. 7. Типи мотиваційних конфліктів. 8. Внутрішньоособистісний конфлікт в професійній діяльності вчителя. 9. Показники внутрішньоособистісного конфлікту. 10. Психологічна характеристика міжособистісного конфлікту. 11. Об'єктивні причини міжособистісного конфлікту. 12. Суб'єктивні міжособистісного конфлікту. 13. Конфліктогени та їх різновиди. 14. Блокування конфліктогенів. 15. Класифікація знаків зверхності. 16. Критерії психічного здоров'я. 17. Критерії психічного здоров'я учнів. 18. Ознаки психічного нездоров'я. 19. Чинники, які негативно впливають на стан здоров'я людини. 20. Види конфліктів між учителями й учнями (за М. Рибаквою). 21. Психологічні чинники виникнення конфліктних ситуацій у молодшому шкільному віці. 22. Занижена самооцінка і висока тривожність як чинник конфліктності дитини. 23. Види конфліктів у системі «вчитель-учень» у молодшому шкільному віці. 24. Конфлікти в системі «учень-учень» у молодшому шкільному віці. 25. Конфлікти думок; цінностей; зовнішньої поведінки; інтересів. 26. Причини конфліктів підлітків з учителями. 27. Конфлікти морально-етичного характеру в юнацькому віці. 28. Конфлікти старшокласників з однолітками. 29. Конфлікти, пов'язані з поганою організацією навчання в школі. 30. Чинники конфліктів між учителями. 31. Конфлікти в професійній сфері. 32. Типи конфліктів між батьками і дітьми. 33. Конфлікти між учителями і батьками дітей. 34. Професійне педагогічне спілкування та його ознаки. 35. Ознаки інтелігентності. 36. Провідні морально-духовні якості вчителя. 37. Професійне вигорання. 38. Симптоми вигорання. 39. Способи врегулювання конфліктів, які використовують учасники педагогічного процесу, і їх ставлення до конфліктів. 40. Правила попередження конфліктів.

Критерії оцінювання реферату:

відмінно	Повністю виконані всі вимоги
добре	1. Незначні зауваження по оформленню реферату. 2. Незначні помилки в одному з перелічених вище підпунктів.
задовільно	1. Тема реферату розкрита не повною мірою. 2. Неповний список літератури та джерел. 3. Не повноцінно розкритий зміст роботи, труднощі у викладенні тексту, аргументації.
незадовільно	Вимоги виконано в обсязі менше, ніж на половину, відсутність реферату.

Система оцінювання (критерії оцінювання та шкала оцінювання) із дисципліни «Конфлікти в закладах загальної середньої освіти»

Загальна підсумкова оцінка з дисципліни визначається на основі середньозваженого бала за національною шкалою і виставляється у відомість обліку успішності та ІНПС (заліковій книжці) за двома шкалами оцінювання: національною і ESTS. Середньозважений бал (Сб) із дисципліни визначається на основ :

***встановленого вагового індексу (ВІ) дисципліни (дорівнює 1, що згідно з робочою навчальною програмою розподіляється окремо за кожний вид роботи, зокрема: ВК за практичні заняття дорівнює 0,3; тестовий контроль, МКР – 0,3; СРС та ІРС– 0,2; екзамен – 0,2 (виставляється за результатом виконання всіх передбачених програмою завдань).

***середньоарифметичного значення оцінок, одержаних студентом за кожний вид роботи відповідно до робочої програми за національною шкалою (Таблиця).

Аудиторна робота										Самостійна, індивідуальна робота	Підсумковий контроль
Практичні роботи (семінари)										ІЗ (реферат, доповідь...)	Залік
ВІ: 0,3										0,2	0,2

Критерії та рівні навчальних досягнень студентів з курсу «Конфлікти в закладах загально середньої освіти»

Оцінка ECTS	Середньо-зважений бал, що формує інтервальну шкалу	Сума балів за 100 бальною шкалою	Національна оцінка		Критерії
A	4,51-5,00	90-100	5	Відмінно – високий рівень загальних і фахових компетентностей, оволодіння програмними результатами навчання (ПРН).	Знання основних положень матеріалу, історії проблеми, термінології; вміння здійснювати міжпредметні зв'язки, самостійно наводити приклади, продукувати ідеї, визначати прикладні напрямки використання теоретичного матеріалу. Виконання завдань з незначною кількістю неістотних помилок (однією-двома).
	5,00	100			
	4,95	99			
	4,90	98			
	4,85	97			
	4,80	96			
	4,75	95			
	4,70	94			
	4,65	93			
	4,60	92			
	4,55	91			
	4,51	90			
B	4,01-4,50	82-89	4	Добре – достатній рівень загальних і фахових компетентностей, оволодіння програмними результатами навчання (ПРН).	Знання основних положень матеріалу, історії проблеми, термінології; вміння здійснювати міжпредметні зв'язки з допомогою викладача. Переважає творчий виклад інформації (над репродуктивним). Виконання завдань вище середнього рівня: з кількома (трьома-чотирма) незначними помилками.
	4,50	89			
	4,43	88			
	4,36	87			
	4,29	86			
	4,22	85			
	4,15	84			
	4,08	83			
	4,01	82			
C	3,50-4,00	74-81	4	Добре – середньо-достатній рівень загальних і фахових компетентностей, оволодіння програмними результатами навчання (ПРН).	Знання основних положень матеріалу, історії проблеми, термінології; вміння здійснювати міжпредметні зв'язки з допомогою викладача. Переважає репродуктивний виклад інформації. Середній рівень виконання завдань : з незначною кількістю (трьома-чотирма) суттєвих помилок.
	4,00	81			
	3,90	80			
	3,84	79			
	3,76	78			
	3,67	77			
	3,59	76			
	3,51	75			
	3,50	74			

D	2,83-3,43	64-73	3	Задовільно – середній рівень загальних і фахових компетентностей, оволодіння програмними результатами навчання (ПРН).	Домінує репродуктивний виклад інформації; труднощі в проведенні міжпредметних зв'язків навіть з допомогою викладача. Знання основної термінології. Виконання завдань нижче середнього рівня: з домінуванням незначних помилок, як домінуючих, над істотними
	3,43	73			
	3,36	72			
	3,29	71			
	3,22	70			
	3,15	69			
	3,07	68			
	3,01	67			
	3,00	66			
	2,92	65			
	2,83	64			
E	2,51-2,75	60-63	3	Задовільно – рівень загальних і фахових компетентностей, оволодіння програмними результатами навчання (ПРН).визначається нижче середнього.	Домінує репродуктивний виклад інформації; труднощі в проведенні міжпредметних зв'язків навіть з допомогою викладача; знання основної термінології. Виконання завдань "нижче середнього" задовольняє мінімальні вимоги (репродуктивне відтворення вихідного інформаційного масиву навчальної дисципліни: ключових понять, принципів тощо).
	2,75	63			
	2,67	62			
	2,59	61			
	2,51	60			
FX	2,00-2,5	35-59	2	Незадовільно – низький рівень знань із дисципліни, відсутність практичних умінь і навичок, що є підставою для повторного вивчення дисципліни.	Студент відвідує лекційні і практичні заняття (не менше 75% від загальної кількості), виконує більшість завдань для самопідготовки, за рекомендованою літературою й інструктивними матеріалами вивчає теоретичні питання, винесені на самостійне опрацювання, виконує й у встановлений термін здає індивідуальну роботу, звертаючись за консультацією до викладача. Студент без допомоги викладача не може осмислити теоретичні питання і застосувати набуті знання на практиці; розуміє (у межах 50 % від загальної кількості) визначення основних понять, які вивчаються в курсі; за допомоги викладача виконує практичні завдання репродуктивного змісту; допускає помилки (не більше ніж 50% випадків від запропонованої кількості) під час виконання репродуктивних тестів множинного вибору. Студент не володіє програмними результатами навчання (ПРН).
F	0,00-1,99	1-34	2	Незадовільно – низький рівень знань із дисципліни, відсутність практичних умінь і навичок, що є підставою для повторного вивчення	Студент відвідує лекційні і практичні заняття (менше 75% від загальної кількості), не виконує більшості завдань для самопідготовки, у встановлений термін не здає індивідуальну роботу. Без допомоги викладача не може осмислити теоретичні питання, не розуміє визначення основних термінів з актуальних проблем біології (менше 50 % від загальної кількості), з допомогою викладача виконує лабораторні

				дисципліни.	завдання репродуктивного змісту; припускається помилок (більше ніж 50% випадків від запропонованої кількості) під час виконання репродуктивних тестів множинного вибору. Студент не володіє програмними результатами навчання (ПРН), не вміє доходити висновків, не сформовано навичок ефективної самостійної роботи.
--	--	--	--	-------------	---

Список рекомендованих джерел

Основна:

1. Анцупов А. Я. Профилактика конфликтов в школьном коллективе. Москва, 2003. 208 с.
2. Заиченко Н. У. Методы профилактики и разрешения конфликтных ситуаций в образовательной среде: лекции 5-8 / Н. У. Заиченко. Москва: Педагогический университет «Первое сентября», 2007. 84 с.
3. Захарчин Г., Вінничук Р. Управління конфліктами. Львів: Львівська політехніка, 2019. 160 с.
4. Ільїна Н. М. Конфлікти в загальноосвітній школі: навч. посіб. Суми, Університетська книга, 2015. 182 с.
5. Партико Н. В. Психологія конфліктів. Львів: Львівська політехніка, 2019. 132 с.
6. Поліщук В. М., Ільїна Н. М., Поліщук С. А. та ін. Психологія сім'ї: підручник / за заг. ред. В. М. Поліщука. Суми: Університетська книга, 2021. 248 с.
7. Рыбакова М. М. Конфликт и взаимодействие в педагогическом процессе. Москва, 1991. 126 с.
8. Толкунова І. В., Гринь О. Р., Смоляр І. І., Голець О. В. Психологія здоров'я людини / за ред. І. В. Толкунової. Київ: 2018. 156 с.

Додаткова:

1. Бех І. Д. Готовність педагога до інноваційної діяльності. URL: http://librar.org.ua/sections_load.php?s=culture_science_education&id.
2. Гармаш Л., Коцур Л., Товкун Н. Психічне здоров'я учнів початкової школи та шляхи його поліпшення. URL: <http://www.social-science.com.ua/публікація/487>.
3. Грибан В. Г. Валеологія: навч. посіб. Київ., 2005. 251 с.
4. Діагностика та профілактика психічного здоров'я педагога: тренінг-курс // Психолог. 2006. № 31–32.
5. Ілляшенко Т. Дефіцит уваги у дітей з гіперактивністю // Початкова школа. 2006. № 11. С. 4–8.
6. Ілляшенко Т. Дитяча агресія – що це? // Початкова школа. 2006. № 1. С. 9–11.
7. Карандашев В. И. Основы психологии общения. Челябинск, 1990. 84 с.
8. Кашапов М. М. Теория и практика решения конфликтных ситуаций. Москва – Ярославль: Ремдер, 2003. 183 с.
9. Кікінеджі О. М., Ширококорядук Л. А. Лихослів'я як негативний прояв гендерної соціалізації особистості // Проблеми загальної та педагогічної психології: Зб. наук. пр. / Інститут психології ім. Г.С. Костюка АПН України / за ред. С.Д. Максименка. Київ, 2005. Т. 7. Вип. 4. С. 140–150.
10. Колесник Т. Оздоровлення стосунків педагога з учнями // Психолог. 2006. № 36. С. 10–12.
11. Мельничук С. Причини конфліктів між учителями і батьками учнів та як їм запобігати // Початкова школа. 1998. № 7. С. 50–53.